

Avsnitt 1: Identifikasjon av stoffet/stoffblandingen og av selskapet/foretaket

1.1 Produktidentifikator

· **Handelsnavn:** **PEROXAN DB**

· **CAS-nummer:** 110-05-4
 · **EC nummer:** 203-733-6
 · **EF-nummer:** 617-001-00-2
 · **Registreringsnummer:** 01-2119513335-48

1.2 Relevante identifiserte bruksområder for stoffet eller stoffblandingen og bruk som frarådes

Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.

· **Bruk av stoffet/ tilberedning** Reaksjonsinitiator
For industrielt bruk

1.3 Opplysninger om leverandøren av sikkerhetsdatabladet

· **Produsent/leverandør:** PERGAN GmbH
Hilfsstoffe für industrielle Prozesse
Schlavenhorst 71
D-46395 Bocholt
Tel: +49 2871 9902-0
Fax: +49 2871 9902-50

· Avdeling for nærmere informasjon:

Sikkerhetsavdelingen
Competent person:
* Sales Manager Germany: Mr. Ansgar Pappenheim, e-mail: a.pappenheim@pergan.com
* Export Sales Manager: Mr. Dr. Thomas Philipps, e-mail: dr.philipps@pergan.com
* Environment protection / Security of labour : Mr. Christoph Wiltling, e-mail: c.wiltling@pergan.com

· **1.4 Nødtelefonnummer** - Tel: +49 2871 9902-0

Avsnitt 2: Fareidentifikasjon

2.1 Klassifisering av stoffet eller stoffblandingen

· Klassifisering i henhold til EC-forskrift nr.1272/2008

Flam. Liq. 2 H225 Meget brannfarlig væske og damp.
 Org. Perox. E H242 Brannfarlig ved oppvarming.
 Muta. 2 H341 Mistenkes for å kunne forårsake genetiske skader.
 Aquatic Chronic 3 H412 Skadelig, med langtidsvirkning, for liv i vann.

2.2 Merkingselementer

· Merking iht. bestemmelse (EC) Nr. 1272/2008

Substansen er klassifisert og merket i henhold til CLP-forordningen.

· Farepiktogrammer

GHS02 GHS08

· Varselord

Fare

· Farebestemmende

komponenter ved etikettering: di-tert-butylperoksid
 · **Faresetninger** H225 Meget brannfarlig væske og damp.
H242 Brannfarlig ved oppvarming.

H341 Mistenkes for å kunne forårsake genetiske skader.
 H412 Skadelig, med langtidsvirkning, for liv i vann.

· Sikkerhetssetninger

P210 Holdes vekk fra varme, varme overflater, gnister, åpen ild og andre antenningskilder. Røyking forbudt.
 P220 Oppbevares atskilt fra forurensninger, rust, kjemikalier, konsentrerte syrer og baser, acceleratore (f. eks. tungmetallforbindelser og aminer).
 P234 Oppbevares bare i originalemballasjen.
 P243 Treff tiltak mot statisk elektrisitet.
 P273 Unngå utslipp til miljøet.
 P280 Benytt vernehansker /verneklær/øyevern/ansiktsvern.
 P303+P361+P353 VED HUDKONTAKT (eller håret): Tilsølte klær må fjernes straks. Skyll [eller dusj] huden med vann.
 P410 Beskyttes mot sollys.
 P411+P235 Oppbevares ved en temperatur som ikke er høyere enn +40 °C. Oppbevares kjølig.
 P420 Må ikke blandes med peroksydakseleratorer eller med reduksjonsmidler.
 P501 Innholdet / emballasjen skal avhendes i henhold til de lokale / regionale / nasjonale / internasjonale forskrifter.

2.3 Andre farer

· Resultater av PBT- og vPvB-vurdering

· **PBT:** Ikke brukbar.

Handelsnavn: **PEROXAN DB**

(fortsatt fra side 1)

· vPvB: Ikke brukbar.

Avsnitt 3: Sammensetning/opplysninger om bestanddeler

· 3.1 Kjemisk karakterisering: Stoffer

- CAS-nr. betegnelse 110-05-4 di-tert-butylperoksid
- Identifikasjonsnummer(numre)
- EC nummer: 203-733-6
- EF-nummer: 617-001-00-2

Avsnitt 4: Førstehjelpstiltak

· 4.1 Beskrivelse av førstehjelpstiltak

· Generelle informasjoner:

Egen beskyttelse for den som yter førstehjelp.

- Etter innånding: Angrepen person bringes ut i frisk luft og legges rolig ned.
- Etter hudkontakt: Fjern øyeblikkelig tilsølte kler.
- Etter øyekontakt: Skyll øynene med åpne øyenlokk i flere minutter under rennende vann.
- Etter svelging: Ved fortsatt besvær må lege konsulteres.

· 4.2 De viktigste symptomene og virkningene, både akutte og forsinkede

Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.

· 4.3 Angivelse av om umiddelbar legehjelp og spesialbehandling er nødvendig

Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.

Avsnitt 5: Brannslukkingstiltak

· 5.1 Slukkingsmidler

- Egnede slukningsmidler: CO₂, slukningspulver eller vann i spredt stråle. Større branner bekjempes med vann i spredt stråle eller med skum som er motstandsdyktig mot alkohol.

· Av sikkerhetsgrunner ikke egnede slukningsmidler:

Vann i full stråle

· 5.2 Særlige farer knyttet til stoffet eller stoffblandingen

Under visse brannvilkår kan spor av andre giftige stoffer ikke utelukkes.
Kulldioksyd , Kullos

· 5.3 Råd til brannmannskaper

- Spesielt verneutstyr: Pust ikke inn eksplosjons- og branngasser.
- Ytterligere informasjoner: Beholdere som er utsatt for fare kjøles med vann i spredt stråle.
Egen beskyttelse for den som yter førstehjelp.

Avsnitt 6: Tiltak ved utilsiktede utslipp

· 6.1 Personlige forsiktighetsregler, personlig verneutstyr og rutiner

Bruk av åpen ild forbudt.
Skulle temperaturen øke ytterligere kjøles med vann fra en sikker avstand.
Bær åndedrettsvern med filter A ved spaltning av peroksyder.
Ta på beskyttelsesdrakt. Hold ubeskyttede personer borte.

· 6.2 Forsiktighetsregler med hensyn til miljø

La ikke produktet komme ned i kloakk/overflatevann/grunnvann.

· 6.3 Metoder og materialer for oppsamling og rensing

Bortskaff kontaminert materiale som avfall i.h.t. punkt 13.
Sørg for tilstrekkelig ventilasjon.
Større mengder fortynnes til <10% flegmatiseringsmiddel.
Sug opp ved bruk av absorberende, inert materiale (for eksempel vermiculit) og deponer i henhold til offentlig regelverk.

· 6.4 Henvisning til andre avsnitt

I tilfeller med store utslipp må myndighetene kontaktes omgående.

NO —
(fortsatt på side 3)

Handelsnavn: **PEROXAN DB**

(fortsatt fra side 2)

* Avsnitt 7: Håndtering og lagring**7.1 Forsiktighetsregler for sikker håndtering**

Hold beholderne tett tillukket.
Lagres kjølig og tørt i godt tillukkede fat.
Beskytt mot varme og direkte solpåvirkning.
Beholderne må åpnes og håndteres forsiktig.
Unngå aerosoldannelse.
Ved omfylling av større mengder uten avsugningsanlegg: Åndedrettsbeskyttelse.
Restmengder må ikke tilbakefylles på oppbevaringsbeholderne.
Forrådsmengden på arbeidsplassen bør innskrenkes.
Før pauser og ved arbeidstidens slutt må hendene vaskes grundig.
Bruk bare verktøy i polyetylen eller rustfritt stål.
Hold det unna skitt, rust, kjemikalier, spesielt konsentrerte syrer, alkaliske stoffer og akseleratorer som for eksempel tungmetallblandinger og aminer.
Ikke spis, drikk, røyk eller snus inn under arbeidet.
Eliminer alle antennelseskilder, og ikke fremkall flammer eller gnister.
Hold produkt og tømt beholder unna varme og antennelseskilder.
Unngå slag og gnissing.
Ta forholdsregler mot statisk elektrisitet.

Røyking forbudt.

Henvisninger om brann- og eksplosjonsvern:

Beskytt mot varme.
Gjør tiltak mot elektrostatisk oppladning.
Unngå slag og gnissing.
Bruk eksplosjonsbeskyttede apparater/armaturer og gnistfritt verktøy.
Dampene kan sammen med luft danne en eksplosjonsfarlig blanding.

Bruk sko med såle av ledende materiale.

Dampene kan sammen med luft danne en eksplosjonsfarlig blanding.

Ungå åpne flammer, gnister, direkte sollys og andre antennelseskilder.

Bruk av åpen ild forbudt - røyking forbudt.

7.2 Vilkår for sikker lagring, herunder eventuelle uforenligheter**Lagring:**

Lagres i tråd med stedlige/nasjonale bestemmelser.

Krav til lagerrom og beholdere:

Lagres på et kjølig sted.
Må bare oppbevares i originalbeholdere.
Forhindre nedtrengning i gulvet på sikker måte.
Bruk bare beholdere som er spesielt tillatt for stoffet/produktet.

Informasjoner om felles lagring:

Oppbevares atskilt fra forurensninger, rust, kjemikalier, konsentrerte syrer og baser, acceleratore (f. eks. tungmetallforbindelser og aminer).
Må ikke oppbevares sammen med næringsmidler, drikkevarer eller dyrefôr

Ytterligere informasjoner om lagervilkårene:

Hold beholderne tett tillukket.
Lagres kjølig og tørt i godt tillukkede beholdere.
Beskyttes mot varme og direkte solpåvirkning.
Beskyttes mot forurensninger.
Lagres kaldt.

Anbefalt lagertemperatur (For å bibeholde kvaliteten):

max.: +40°C

Lagerklasse:

5.2

7.3 Særlig(e) sluttanvendelse(r)

Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.

Avsnitt 8: Eksponeringskontroll / personlig verneutstyr**Ytterligere informasjoner om utforming av tekniske anlegg:**

Ingen ytterligere informasjoner, se punkt 7.

8.1 Kontrollparametere**Komponenter med grenseverdier for arbeidsplass som må overholdes:**

Bortfaller.

(fortsatt på side 4)

NO

Handelsnavn: **PEROXAN DB**

(fortsatt fra side 3)

· DNEL-verdier		
110-05-4 di-tert-butylperoksid		
Dermal	DNEL Longterm System	3 mg/kg bw/day (Worker)
Inhalativ	DNEL Longterm System	20 mg/m ³ (Worker)
· PNEC-verdier		
110-05-4 di-tert-butylperoksid		
PNEC Marinewater sed	1,5 mg/kg sed dw (-)	
PNEC Freshwater	0,144 mg/l (AF 50)	
PNEC Freshwater sed	15 mg/kg sed dw (-)	
PNEC Soil	2,94 mg/kg soil dw (-)	
PNEC STP	10 mg/l (AF 100)	
PNEC Marinewater	0,014 mg/l (AF 500)	

· **Ytterligere informasjoner:** Basis: listene som var gyldige ved oppstillingen.

· **8.2 Eksponeringskontroll**· **Personlig verneutstyr:**· **Generelle verne- og hygienetiltak:**

Normale sikkerhetstiltak ved omgang med kjemikalier må overholdes. Holdes adskilt fra næringsmidler, drikkevarer og forstoffer. Fjern omgående forurensede, gjennomvætede klær. Vask hendene før arbeidspauser og ved arbeidets slutt. Beskyttelsesklær må oppbevares adskilt. Ikke spis, drikk, røyk eller snus inn under arbeidet. Forebyggende hudbeskyttelse med hudbeskyttelsessalve. Sørg for grundig rengjøring av huden etter arbeidet og før arbeidspauser. Ikke nødvendig ved god ventilasjon i lokalene. Åndedrettsbeskyttelse ved utilstrekkelig ventilasjon.

· **Åndedrettsvern:**

Filter A2

· **Håndvern:**

Mot kjemikalier skal det bare benyttes beskyttelseshansker med CE-merking kategori III. Hanskematerialet velges under hensyntagen til holdbarhetstid, gjennomtrengelighet og degradering.

· **hanskemateriale**

Beskyttelseshansker
Valget av egnet hanske er ikke bare avhengig av materiale, men også av andre kvalitetskjenne-tegn og er forskjellig fra produsent til produsent.
Butylkautsjuk
Fluorkautsjuk (Viton)
Nitrilkautsjuk
Neopren

· **gjennomtrengingstid for hanskemateriale**

Den nøyaktige holdbarhetstiden må bringes på det rene hos hanskeprodusenten og overholdes.

· **Øyevern:**

Tettsittende vernebrille

· **Kroppsværn:**

Arbeidsbeskyttelsesdrakt

Avsnitt 9: Fysiske og kjemiske egenskaper· **9.1 Opplysninger om grunnleggende fysiske og kjemiske egenskaper**· **alminnelige opplysninger**· **Utseende:**

· **Form:** Flytende
· **Farge:** Fargeløs
· **Lukt:** Karakteristisk

· **Tilstandsendring**

· **Smeltepunkt/frysepunkt:** Ikke brukbar.
· **Startkokepunkt og kokeområde:** Ikke brukbar.

· **Flammepunkt:** <6 °C

· **Nedbrytingstemperatur:** +80 °C (SADT)

(fortsatt på side 5)

Handelsnavn: **PEROXAN DB**

(fortsatt fra side 4)

· Eksplorative egenskaper:	Produktet er ikke eksplosjonsfarlig. Dannelse av eksplosjonsfarlige damp-/luftblandinger er dog mulig.
· Eksplasjonsgrenser:	
· Nedre:	5,7 Vol %
· Damptrykk ved 20 °C:	24 hPa
· Tetthet ved 20 °C:	0,8 g/cm ³
· Løslighet i / blandbarhet med vann:	Ikke, hhv. lite blandbar.
· Fordelingskoeffisient; n-oktanol/vann:	Ikke bestemt
· Viskositet:	
· Dynamisk ved 20 °C:	1 mPas
· 9.2 Andre opplysninger	Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.
· Tilgjengelig oksygen	> 10,7 %

Avsnitt 10: Stabilitet og reaktivitet

· 10.1 Reaktivitet	Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.
· 10.2 Kjemisk stabilitet	
· Termisk spaltning / vilkår som må unngås:	SADT - (Selvakselerende dekomponeringstemperatur) er den laveste temperaturen hvor selvakselererende nedbrytning kan inntreffe for et stoff i transportemballasjen. En farlig selvakselererende dekomponeringsreaksjon og, under bestemte forhold, eksplosjon eller brann kan bli forårsaket av termisk nedbrytning ved og over SADT. Kontakt med uforenlige stoffer kan forårsake dekomponering ved eller under SADT. Ingen spaltning ved formålsrettet lagring og håndtering. For å unngå termisk spaltning - varm ikke for sterkt opp.
· 10.3 Risiko for farlige reaksjoner	Selvakselerende spaltning over (SADT).
· 10.4 Forhold som skal unngås	Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.
· 10.5 Uforenlige materialer	Rask spaltning pga skitt, rust, kjemikalier - spesielt konsentrerte syrer, alkaliske stoffer og akseleratorer som for eksempel tungmetallblandinger eller aminer.
· 10.6 Farlige nedbrytingsprodukter	Kulldioksyd, Kullos Ingen farlige nedbrytingsprodukter hvis brukt og lagret i henhold til instruksjonene.
· Ytterligere informasjon:	Nødprosedyrene vil variere avhengig av forholdene.

Avsnitt 11: Toksikologiske opplysninger

· 11.1 Opplysninger om toksikologiske virkninger	
· Akutt giftighet	Basert på tilgjengelige data, klassifiseringskriteriene ikke oppfylt.

· **Klassifiseringsrelevante LD/LC50-verdier:****110-05-4 di-tert-butylperoksid**

Oral	LD50	>25.000 mg/kg (rattus)
Dermal	LD50	>19.000 mg/kg (mus)
Inhalativ	LC50 / 4h	>24,5 mg/l (rattus)

· Primær irritasjonsvirkning:	
· Hudetsing/hudirritasjon	Basert på tilgjengelige data, klassifiseringskriteriene ikke oppfylt.
· Alvorlig øyeskade/ øyeirritasjon	Svakt irriterende
· Sensibilisering ved innånding eller hudkontakt	Basert på tilgjengelige data, klassifiseringskriteriene ikke oppfylt.
· Informasjon om følgende grupper med potensielle virkninger:	
· CMR-virkninger (kreftfremkallende virkninger, arvestoffskadelige og reproduksjonsskadelige virkninger)	
· Arvestoffskadelig virkning på kjønnceller	Mistenkes for å kunne forårsake genetiske skader.
· Kreftfremkallende egenskap	Basert på tilgjengelige data, klassifiseringskriteriene ikke oppfylt.
· Reproduksjonstoksitet	Basert på tilgjengelige data, klassifiseringskriteriene ikke oppfylt.
· STOT – enkelteksponering	Basert på tilgjengelige data, klassifiseringskriteriene ikke oppfylt.
· STOT – gjentatt eksponering	Basert på tilgjengelige data, klassifiseringskriteriene ikke oppfylt.

(fortsatt på side 6)
NO

Handelsnavn: **PEROXAN DB**

(fortsatt fra side 5)

· **Aspirasjonsfare** Basert på tilgjengelige data, klassifiseringskriteriene ikke oppfylt.**Avsnitt 12: Økologiske opplysninger**

- **12.1 Giftighet**
- **Akvatisk toksisitet:** Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.
- **12.2 Persistens og nedbrytbarhet** Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.
- **12.3 Bioakkumuleringsevne** Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.
- **12.4 Mobilitet i jord** Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.
- **Ytterligere økologiske informasjon:**
- **Generelle informasjon:** Vannfareklasse 1 (D) (listeklassifisering): lett farlig for vann
Ikke la stoffet komme ufortynnet ned i grunnvannet, i vassdrag eller i kloakker.
- **12.5 Resultater av PBT- og vPvB-vurdering**
- **PBT:** Ikke brukbar.
- **vPvB:** Ikke brukbar.
- **12.6 Andre skadevirkninger** Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.

Avsnitt 13: Sluttbehandling

- **13.1 Avfallsbehandlingsmetoder**
- **Anbefaling:** Etter fortyning med et flegmatiseringsmiddel som for eksempel fyringsolje til 10%. må løsningen leveres for spesialbehandling (for eksempel termisk ytnyttelse) under hensyntagen til alle lover og påbud.
Må ikke bortskaffes sammen med husholdningsavfall. Må ikke komme ned i kloakk.
- **Avfallskodenummer:** Kodenummer for avfall avtales med den avfallsmottaker De bruker.
- **Ikke rengjort emballasje:**
- **Anbefaling:** Emballasjer som ikke kan rengjøres deponeres som stoffet selv.

Avsnitt 14: Transportopplysninger

· 14.1 FN-nummer · ADR, IMDG, IATA	UN3107
· 14.2 FN-forsendelsesnavn · ADR	UN3107 ORGANISK PEROKSID TYPE E, FLYTENDE (di-tert-butylperoksid)
· IMDG, IATA	ORGANIC PEROXIDE TYPE E, LIQUID (DI-tert-BUTYL PEROXIDE)
· 14.3 Transportfareklasse(r) · ADR	
	
· klasse · Fareseddel	5.2 (P1) Organiske peroksider 5.2
· IMDG, IATA	
	
· Class · Label	5.2 Organiske peroksider 5.2
· 14.4 Emballasjegruppe · ADR, IMDG, IATA	bortfaller
· 14.5 Miljøfarer · Marine pollutant:	Nei
· 14.6 Særlige forsiktighetsregler ved bruk · Farenummer (Kemler-tall): · Stowage Category · Stowage Code	Advarsel: Organiske peroksider - D SW1 Protected from sources of heat.

(fortsatt på side 7)

Handelsnavn: PEROXAN DB

(fortsatt fra side 6)

· Segregation Code	SG35 Stow "separated from" SGG1-acids SG36 Stow "separated from" SGG18-alkalis. SG72 See 7.2.6.3.2.
· 14.7 Bulktransport i henhold til vedlegg II til MARPOL 73/78 og IBC-regelverket	Ikke brukbar.
· Transport/ytterligere informasjoner:	
· ADR	
· Begrenset mengde (LQ)	125 ml
· Unntatte mengder (EQ)	Kode: E0 Ikke tillatt som unntatte mengder
· Transportkategori	2
· Tunnel restriksjonskode	D
· RID / GGVSEB:	see ADR
· IMDG	
· Limited quantities (LQ)	125 ml
· Excepted quantities (EQ)	Code: E0 Not permitted as Excepted Quantity

Avsnitt 15: Opplysninger om regelverk

- 15.1 Særlige bestemmelser / særskilt lovgivning om sikkerhet, helse og miljø for stoffet eller stoffblandingen
- Direktiv 2012/18/EU
- Spesifiserte farlige stoffer - VEDLEGG I

Inneholder ikke stoffet.

- Seveso kategori

P6b

- Mengdegrense (i tonn) for anvendelsen av krav til virksomheter på lavere nivå

50 t

- Mengdegrense (i tonn) for anvendelsen av krav til virksomheter på høyere nivå

200 t

- Forordning (EF) nr. 1907/2006 VEDLEGG XVII

Begrensninger: 3

Avsnitt 16: Andre opplysninger

Opplysningene er basert på vårt kjennskap i dag. De utgjør dog ingen forsikring om produktegenskaper og er ikke grunnlag for noe kontraktsmessig rettsforhold.

- Avdeling som utsteder datablad: Sikkerhetsavdelingen
- Kontaktperson: Tel: +49 2871 9902-0
E-mail: mail@pergan.com
- Forkortelser og akronymer:

RID: Règlement international concernant le transport des marchandises dangereuses par chemin de fer (Regulations Concerning the International Transport of Dangerous Goods by Rail)
ICAO: International Civil Aviation Organisation
ADR: Accord européen sur le transport des marchandises dangereuses par Route (European Agreement concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Road)
IMDG: International Maritime Code for Dangerous Goods
IATA: International Air Transport Association
GHS: Globally Harmonised System of Classification and Labelling of Chemicals
EINECS: European Inventory of Existing Commercial Chemical Substances
CAS: Chemical Abstracts Service (division of the American Chemical Society)
DNEL: Derived No-Effect Level (REACH)
PNEC: Predicted No-Effect Concentration (REACH)
LC50: Lethal concentration, 50 percent
LD50: Lethal dose, 50 percent
PBT: Persistent, Bioaccumulative and Toxic
vPvB: very Persistent and very Bioaccumulative
Flam. Liq. 2: Brannfarlige væsker – Kategori 2
Org. Perox. E: Organiske peroksidier – Type E/F
Muta. 2: Skade på arvestoffet i kjønnsceller – Kategori 2
Aquatic Chronic 3: Farlig for vannmiljøet - langsiktig fare for vannmiljøet – Kategori 3
- * Data forandret i forhold til forrige versjon